

بروزترین و ابرترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

» قواعد درس أول : الدين والتدین :

لای نفی جنس (۳)

٢) حروف مشبّهة بالفعل

۱) افعال ناقصه

نواخ در زبان عربی:

۱) افعال ناقصه : در درس هفتم عربی یازدهم، به صورت کامل با افعال ناقصه آشنا شدیم. اکنون به توضیح دو مورد دیگر می‌پردازیم :

نکته : حروف در زبان عربی دو دسته اند :

۱) **حروف عامل** : حروفی که روی کلمه بعد از خود، از نظر اعراب، تغییر ایجاد می‌کنند؛ حروف جرّ - حروف ناصبه - حروف جازمه - حرف لای نفی جنس و ... .

۲) **حروف غیر عامل**: حروفی که بر روی کلمه بعد از خود، هیچ تغییری در ظاهر کلمه ایجاد نمی‌کنند؛ حرف لای نفی - حرف ال - حروف مستقبل و ... .

۲) **حروف مشبّهة بالفعل** : این حروف عبارتند از : «إنَّ» - قطعاً - به راستی که - همانا «- أَنَّ» که «- كَانَ» : گویی - مثل اینکه «- لِكْنَ» : ولی - اما «- لَيْتَ» : ای کاش «- لَعْلَّ» : شاید - امید است - باشد که «، این حروف «مشبّهة بالفعل» نیز بر «جمله اسمیه» می‌آیند؛ و «مبتدأ» را به عنوان «اسم خود» با علامت «منصوب» (ـَ ، سَيْنَ / تَيْنَ / يَيْنَ) و «خبر» را به عنوان «خبر خود» بدون تغییر (مرفوع (ـُ / سَانَ ، تَانَ / سَوْنَ) قرار می‌دهند. مثال :

- إِنَّ + اللهُ عَلِيْمٌ ← إِنَّ اللهُ عَلِيْمٌ ! : (الله : اسم إنَّ و منصوب / علیم : خبر إنَّ و مرفوع)
- لَيْتَ + المُسْلِمُونَ مُتَّحِدُونَ ← لَيْتَ الْمُسْلِمِينَ مُتَّحِدُونَ ! : (المُسْلِمُونَ : اسم لَيْتَ و منصوب به ي / مُتَّحِدُونَ : خبر لَيْتَ و مرفوع به واو)
- لَعْلَّ + الإِنْسَانُ يَتَذَكَّرُ أَعْمَالَهِ ! ← لَعْلَّ الإِنْسَانَ يَتَذَكَّرُ أَعْمَالَهِ ! : (الإِنْسَانَ : اسم لَعْلَّ و منصوب / يتذَكَّرُ : خبر لَعْلَّ از نوع فعلیه)

الف) انواع اسم حروف مشتقة بالفعل :

(١) اسم ظاهر : مثال : - إِنَّ الْإِسْلَامَ دِينُ الْعِبَادَةِ ! : (الإسلام : اسم إنَّ ، از نوع اسم ظاهر)

- لعلَّ هذا التلميذُ الضعيفُ يتقدِّمُ في دروسه ! : (**هذا** : اسم إنّ ، از نوع اسم ظاهر)

٢) فقط « ضمير بارز » : هرگاه « حروف مشبّهة بالفعل » بر سر ضمایر « لَهُ - لَهُمَا - لَهُمْ - كَـ كُـمـ - كِـ و...ـ سـىـ - سـاـ » بیانند ، نقش این ضمایر « اسم حروف مشبّهة بالفعل » محسوب می شوند. مثال :

- إِنْكَ متعدد فی عملک ! : (اسم حروف مشبّهة بالفعل ضمير بارز « كَـ »)
- لَعَلَّهُمْ يتذکرون ! : (اسم حروف مشبّهة بالفعل ضمير بارز « هُـمـ »)
- إِنَّكُم طالبون ! : (اسم حروف مشبّهة بالفعل ضمير بارز « كُـمـ »)

ب) انواع خبر حروف مشبّهها بالفعل :

« خبر حروف مشبّهة بالفعل »: قواعد و احكام خبر این حروف دقیقاً مانند خبر برای « مبتدا » می باشد (انواع خبر و نکته ها و شرایط تقدّم و اعراب آن و ...) »

١) خبر مفرد : (تک اسمی) : يعني خبر « **حروف مشبهه بالفعل** » يك « **تک اسم** » باشد. مثال :

- إنَّ الْأَخْلَاقَ الْفَاضِلَةَ زِينَةٌ لِّلْعُقَلَاءِ دَائِمًاً ! : (زِينَةٌ : خبرُ إنَّ ، از نوع « مفرد »)

- **ان العاقل يعتبر لنفسه من تجارب الآخرين !** : (**یعتبر** : خبر إن ، از نوع فعلیه)

٣) خبر از نوع شبه جمله : هرگاه یک ترکیب «جار و مجرور» یا «ظرف زمان یا مکان» خبر برای حروف مشبهه بالفعل باشد، به آن ترکیب یا ظروف، «خبر از نوع شبه جمله» گفته می شود. مثال : - إِنَّ تَعْظِيمَ شَعَائِرَ اللَّهِ مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ ! : (من تقوی : خبر إنّ، از نوع شبه جمله) - إِنْ فِي كُلِّ سَطْرٍ جَمْلَةً مَفْيِدَةً ! : (في كُلًّ : خبر إنّ، خبر از نوع شبه جمله)

☒ توضیحاتی تکمیلی در مورد حروف مشبّهه بالفعل :

۱) «إنَّ» : برای تأکید کردن جمله بعد از خود به کار می‌رود و به معنای «همانا، قطعاً، به درستی که، بِيَغْمَانِ» می‌باشد. مثال :

- «... إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ» * : ... بِيَغْمَانِ خدا پاداش نیکو کاران را تباہ نمی‌کند.

☒ اگر حرف مشبّهه «إنَّ» در جمله ترجمه نشود، اشکالی به وجود نمی‌آید. مثال :

- «إِنَّ اللَّهَ قدْ أَعْطَى إِلَيْنَا كَثِيرًا مِنَ النَّعْمِ : خداوند بسیاری از نعمتها را به انسان عطا کرده است. (

۲) «أنَّ» : به معنای «كَهِ» می‌باشد و دو جمله را به یکدیگر متصل می‌نماید. مثال :

- «يَرَى الْكَافِرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّ أَعْمَالَهُ الْسَّيِّئَةَ تَشَهَّدُ عَلَيْهِ : کافر روز قیامت می‌بیند كَهِ اعمال بدش علیه او شهادت می‌دهند.

۳) «كَانَ» : به معنای «گَوِيِ - مُثَلِّ اِيْنَكِهِ - مَانِدِ» می‌باشد. مثال :

- «كَانَ إِرْضَاءُ النَّاسِ غَايَةً لَا تُدْرِكُ : گَوِيِ خشنود ساختن مردم هدفی است که به دست نمی‌آید.

- «هَذِهِ الْغَزَالَةُ كَانَهَا إِنْسَانٌ شَاعِرٌ تُدْرِكُ جَمَالَ الْلَّيْلِ : این آهو مَانِدِ انسانی شاعر است که زیبایی شب را درک می‌نماید. (

۴) «لَكِنَّ» : به معنای «ولِيِ - أَمَّا» می‌باشد، و برای کامل کردن پیام و برطرف کردن ابهام جمله‌ی قبل از خود به کار می‌رود. مثال :

- «... إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلِ عَلَى النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ» * : بی‌گمان خدا دارای بخشش بر مردم است ولِيِ بیشتر مردم سپاسگزاری نمی‌کند.

۵) «لَعَلَّ» : به معنای «شَاهِيدِ - امِيدِ اسْتِ» می‌باشد. مثال :

- «لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ : شَاهِيدِ آنها فکر کنند.

- «إِنَّا جَعَلْنَا قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ» * : بی‌گمان ما قرآن را به زبان قرار دادیم، شَاهِيدِ (امید است) شما خرد ورزی کنید.

۶) «لَيَتَ» : به معنای «کَاشِ» بوده و برای آرزوِ کردن به کار می‌رود. و به صورت «يَا لَيَتِ؛ إِيْ كَاشِ» هم استفاده می‌شود.

- «لَيَتَ الإِنْسَانُ يَتَّأْمِلُ فِي جَمِيعِ الْكَائِنَاتِ الْمَسْخَرَةِ لَهُ ! : کَاشِ انسان در تمام موجودات که برای او مسخر شده دقت نماید !

- «(وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيَتِي كُتُّ تُرَابًا) * : (و کافر می‌گوید : إِيْ كَاشِ من خاک بودم) *

☒ نکاتی پیرامون حروف مشبّهه بالفعل :

☒ نکته ۱: اگر خبر «لَعَلَّ وَ لَيَتَ» «يَكِ فعل مضارع» باشد، باید به صورت «مضارع التَّزَامِيِ» ترجمه شود. مثال :

- «لَيَتَ الْمُسْلِمِينَ يَسْتَيْقِظُونَ مِنَ النَّوْمِ الغفلة : شاید مسلمانان از خواب غفلت بیدار شوَكِنَدِ !

- «لَعَلَّهُمْ يَنْفَكِرُونَ : شاید آنها فکر کنند !

حال اگر «خبر حرف مشبّهه بالفعل» «يَكِ فعل ماضی» باشد، می‌توان آن را به صورت «ماضی استمراری» یا «ماضی بعيد» ترجمه کرد. مثال :

- «لَيَتَ الطَّالِبُ ابْتَعَدَ عَنِ الْكَسْلِ ! : کاش دانش آموز از تنبلی دوری می‌کرد ! (کرده بود)

☒ نکته ۲: به ترجمه‌ی دو حرف مشبّهه «لَيَتِ» «كَاشِ» و «لَعَلَّ» : شاید - امید است

- «إِنَّا جَعَلْنَا قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ» * : بی‌گمان ما قرآن را به زبان قرار دادیم، کَاشِ شما خرد ورزی کنید ! ← شاید (امید است)

☒ نکته ۳: راه تشخیص «دو حرف مشبّهه بالفعل إنَّ وَ أنَّ» با «إنَّ شرطیه» و «أنَّ ناصبه» :

۱) «إنَّ» : قبل از اسم و در ابتداي جمله دیده می‌شود : «إنَّ المَوَادُ الْفَدَائِيَّةُ تَؤْتُرُ فِي قَدْرَةِ الْجَسْمِ وَ الْعُقْلِ !

۲) «أنَّ» : قبل از اسم و در داخل جمله می‌آید. - «يَرَى الْكَافِرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَّ أَعْمَالَهُ الْسَّيِّئَةَ تَشَهَّدُ عَلَيْهِ !

۳) «إنَّ شرطیه» : قبل از فعل شرط می‌آید و همواره شروع کننده‌ی جمله است : «إنَّ تَصْرُوا اللَّهَ يَنْصُرُكُمْ !

۴) «أنَّ ناصبه» : همواره قبل از فعل مضارع و در داخل جمله می‌آید. - «أَمْرَ اللَّهُ إِلَيْهِ إِنْ يَنْتَفَعَ بِالنَّعْمِ إِلَهِيَّةً !

نکته ۵ : «ما» کافه: اگر این حرف (ما) به **حروف مشبهه بالفعل** «إن و أن» متصل شوند، عمل حروف مشبهه را ساقط می‌کنند. (از بین می‌برند)
یعنی جمله معمولی بوده و دارای «مبتدا و خبر» می‌باشد. در ضمن «إنما» به صورت «تبها - فقط» ترجمه می‌شود که به آن «حصر» گفته می‌شود.
مثال ۱: إنما المؤمنون إخوة!: تبها مؤمنان با یکدیگر برادرند. (إنما: ابزار حصر / المؤمنون: مبتدا / إخوة: خبر)
مثال ۲: إنما أساس التوحيد وحدانية الله!: فقط اساس توحید یگانگی خداوند است! (إنما: ابزار حصر / أساس: مبتدا / وحدانية: خبر)

نکته ۶ : اگر بخواهیم جملاتی را که با ضمایر «منفصل مرفوعی؛ هو - هما - هم - و ... أنا - نحن» شروع شده را با **حروف مشبهه بالفعل** تغییر دهیم، این ضمایر منفصل را به ضمیر متصل شان تبدیل می‌کنیم و به «**حروف مشبهه بالفعل**» متصل می‌کنیم. که در اینصورت اسم این حروف از نوع «ضمیر بارز» می‌باشد. مثال: - إن + أنت + طالبون ← إنكم طالبون!: (ضمیر كم: اسم إن / طالبون: خبر إن)
- إن + أنا + فائز ← إنني فائز!: (ضمیر ي: اسم إن / فائز: خبر إن)

نکته ۷ : «**حروف مشبهه بالفعل**» چون اعراب «مبتدا» را تغییر می‌دهند، جزو «**حروف عامل** (عامل نصب)» محسوب می‌شوند.

انواع «لا» در زبان عربی:

(الف) حروف «لا» غیر عامل:

۱) «لا» به معنای «نه»؛ که در پاسخ به «هل - أ (آيا)» می‌آید. مثال:

- هل أنت تسكن في مدينة أصفهان؟ لا، أنا أسكن في مدينة طهران!: آیا تو در شهر اصفهان زندگی می‌کنی؟ نه من در شهر تهران زندگی می‌کنم!

۲) «لای نفی»: این حرف قبل از ۱۴ صیغه فعل مضارع می‌آید. در آخر فعل هیچ تغییری ایجاد نمی‌کند و فقط فعل مورد نظر را منفی می‌کند. مثال:
- الآباء لا يصرخون على الأبناء الصغار!: پدران بر فرزندان کوچک خود فرياد نمی‌زنند!

۳) «لای عطف»: داخل جمله می‌آید و به معنای «نه» می‌باشد و کلمه‌ی بعد از «لا» از نظر محل اعرابی و نقش تابع کلمه‌ی قبل از «لا» می‌باشد که به آن «معطوف» می‌گویند. مثال:

- أنتم جالسوا العقلاء لا الجهلاء!: (لا حرف عطف / الجهلاء: معطوف)

(ب) حروف «لا» عامل:

۱) «لانهی»: بر سر «14 صیغه فعل مضارع» می‌آید و آخر فعل را «مجزوم» می‌کند: - لا تكتب - لا تكتبا

۲) «٦ صیغه مخاطب» را به صورت «نھی» و «٦ صیغه غائب و ٢ صیغه متکلم» را به صورت «نباید + مضارع التزامي» ترجمه می‌کنیم. مثال:
- أنت لا تكتب: تو نتویسید - أنت لا تكتبا: آنها نباید بنویسند - هما لا يكتبوا: شما نتویسید

۳) «لانفی جنس»: فرمول: لا نفی جنس + مبتدا + خبر ← لا + اسم لا نفی جنس (همواره حرکت -) + خبر لا نفی جنس (مرفوع)

(۱) همواره بر سر جمله «اسمیه» می‌آید و مبتدا را «اسم خود» و خبر را «خبر خود» قرار می‌دهد.

(۲) بلا فاصله بعد از «لانفی جنس»، «اسم آن» می‌آید. (یعنی هیچ فاصله‌ای بین لا نفی جنس و اسم آن وجود ندارد)
لا نفی جنس «به معنای هیچ ... نیست» می‌باشد.

(۴) «اسم لا نفی جنس» همواره؛ بدون ال - بدون تنوین و علامت آن همیشه «فتحه -» است.

(۵) «اسم لا نفی جنس» هیچگاه به صورت «مشتی و جمع» نمی‌آید و همیشه یک اسم «مفرد» است.

(۶) هیچگاه «خبر لای نفی جنس» بر «اسم خود» مقدم نمی‌آید.

(۷) هیچگاه «اسم لا نفی جنس» «یک اسم معرفه» نمی‌باشد، و اگر «مضاف إليه» داشته باشد باید «یک اسم نکره» باشد. مثال:

- لا مَعْبُودَ غَيْرَ اللَّهِ!: هیچ معبودی غیر از خدا نیست.

نکته ۸ : فعل ناقصه «لیس» به معنای «نیست» بوده و «لانفی جنس» به معنای «هیچ ... نیست» می‌باشد.

«لغات و کلمات درس اول» (به ترتیب لغات موجود در دروس)

- ۱) **تدین** : دینداری (مصدر باب «تَفْعُل»)
- ۲) **أقِيمْ** : به پا دار (فعل أمر از «أقام» / أقام / يُقيم)
- ۳) **أقِيم وَجْهَكَ** : روی بیاور
- ۴) **الحَنِيف** : یکتا پرست
- ۵) **لا تَكُونَ** : هرگز نباش (لا تَكُنْ (نهی از «کان - یکون») + نَ (تاکید))
- ۶) **شُعُوب** : ملتها (جمع : الشَّعَب)
- ۷) **إكتشاف** : کشف کرد (مضارع : يَكْتَشِفُ / أمر : إكْتَشِفُ / مصدر : إكْتِشَاف)
- ۸) **الحضارات** : تمدن‌ها (الحضارة : تمدن)
- ۹) **النَّوْش** : کنده‌کاری‌ها، نگاره‌ها (مفرد : نقش)
- ۱۰) **يؤكِّدُ** : تأکید می‌کند (ماضی : أَكَّدَ / أمر : أَكَّدَ / مصدر : تأکید)
- ۱۱) **يَذَلُّ** : دلالت می‌کند (ذَلَّ : دلالت کرد)
- ۱۲) **الشَّعَائِر** : مراسم‌ها، شعارها (مفرد : شعار)
- ۱۳) **القرَابِين** : قربانی‌ها (جمع : قُرْبَان)
- ۱۴) **تجَنَّبُ** : دوری کردن (مصدر؛ تجَنَّب / يَتَجَنَّبُ)
- ۱۵) **السُّدَى** : باطل، بیهوده، بی‌هدف
- ۱۶) **يُبَيِّنُ** : آشکار می‌سازد (ماضی : يَبَيِّنَ / أمر : يَبَيِّنَ / مصدر : تَبَيِّن)
- ۱۷) **حدَثَ** : صحبت کرد (مضارع : يُحَدِّثُ / أمر : حَدَثَ / مصدر : تَحْدِيث)
- ۱۸) **السَّيَّرَة** : روش، شیوه زندگی
- ۱۹) **الصَّرَاعَ** : مبارز، کشمکش (مصدر از فعل «صارع - يُصارِع»)
- ۲۰) **الأَصْنَام** : بت‌ها (مفرد : صنم)
- ۲۱) **الفَأْس** : تبر
- ۲۲) **كَسَرَ** : شکست (مضارع : يُكَسِّرُ / أمر : كَسَرٌ / مصدر : تَكْسِير)
- ۲۳) **علَقَ** : آویزان کرد (مضارع : يُعْلِقُ / أمر : عَلَقٌ / مصدر : تَعْلِيق)
- ۲۴) **الكتَفَ** : کتف، شانه (جمع : أَكْتَاف)
- ۲۵) **مُكَسَّرَة** : شکسته شده (اسم مفعول)
- ۲۶) **ظُنُوا** : گمان کردن (مضارع : يَظْنُنُ)
- ۲۷) **أَحْضَرَ** : حاضر کرد، آماده کرد (مضارع : يُحْضِرُ / أمر : أحْضِرُ / إحضار)
- ۲۸) **آلَهَة** : خدایان (مفرد : الله)
- ۲۹) **يَدُؤُوا يَتَهَمَّسُونَ** : شروع به پیچ پیچ کردن
- ۳۰) **حرَقُوا** : بسوزانید (ماضی : حرَقَ / مضارع : يُحرَقُ / مصدر : تَحرِيق)
- ۳۱) **قَذَفُوا** : انداختند (ماضی : قَذَفَ / مضارع : يَقْذِفُ / أمر : إِقْذِفُ)
- ۳۲) **إِنَّ** : قطعاً، به درستی که، همانا، بی‌گمان
- ۳۳) **أَنَّ** : که
- ۳۴) **كَانَ** : گویی، مثل، مانند
- ۳۵) **لَعْلَّ** : شاید، امید است

«كلمات مترادف درس اول» *****

(١) حدث = كلام (صحبت كرد)	(٤) حنيف = موحد (يكتاپرست)	(٧) حرق = أشعل (سوزاند)	(٩) سدى = عبّث (بيهوده، باطل)	(٢) أناار = أضاء (روشن كرد)
(٦) سعى = أسرع = عجل (شتافت)	(٨) داء = مرض (بيماري)	(١٣) العافية = السلامة (سلامتي)	(١٥) صراع = كفاح = النزاع (مبارزه)	(٣) ساعان = ساعده (كمك كرد)
(١٠) قذف = رمى = (پرتاب كرد، انداخت)	(١١) تجنب = إبعاد (دورى كردن)	(١٤) مرصوص = سديد (محكم)	(١٢) الإنشارح = السرور (شادي)	(٤) البعث = القيامة (رستاخيز)
(١٣) مرض = مَرَضَ (بيماري)	(١٤) تجنب = إبعاد (دورى كردن)	(١٥) مَرْصُوصٌ = سَدِيدٌ (محكم)	(٥) تجنب = إبعاد (دورى كردن)	

«كلمات متضاد درس اول» *****

(١) تجنب (دورى كردن) ≠ تقرب (نزديك شدن)	(٢) صراع (كشمكش) ≠ سلم (آرامش)	(٤) داء (بيماري) ≠ شفاء (درمان)	(٥) حرق (سوزاند) ≠ أطفأ (خاموش كرد)	(٣) الحنيف (يكتاپرست) ≠ مشرك (مشرك)

محل يادداشت نکات

بروزترین و ابرترین
سایت کنکوری کشور

WWW.KONKUR.INFO

